

תוכן העניינים

יא	הקדמה
יב	תודות
יג	אל התלמיד

1	פרק 1 – מבוא
1	א. מפגש ראשון עם המונחים
1	ב. סימני הניקוד
2	ג. השורש
2	ד. המשקל
5	ה. הבניין, שם הפועל וסימני הבניינים
9	ו. משמעויות הבניינים
9	ז. הפעלים השלמים והגזרות
12	ח. הנטייה
12	ט. שם הפעולה
15	י. זמני הפועל והדרכים (מודוסים)
20	יא. פעיל, סביל וחוזר, תיכון
20	יב. הבינוני (participle)
23	יג. כללי כתיב שימושיים
24	יד. שינויים בהגייה והיחטפות התנועות
27	טו. סדר המילים במשפט ואיתור הנושא
30	טז. ההתאמה לנושא המשפט

31	פרק 2 – קבוצת השלמים
31	גזירת העתיד והעבר, כללים שימושיים
31	א. בניין קל (פעל)
45	ב. בניין נפעל
49	ג. בניין פיעל
52	ד. בניין פועל
53	ה. הסבר למבנה פעיל / סביל
57	ו. בניין התפעל; פיעל – התפעל
64	ז. קבוצת המרובעים
68	ח. בניין הפעיל
69	ט. בניין הופעל
72	י. הפעיל – נפעל (ומעט התפעל)
73	יא. קל – הפעיל
74	יב. תרגול מעורב לגזרת השלמים

82	פרק 3 – גזרת ל"א	
82	א. הסבר כללי לגזרה	
83	ב. בניין קל	
84	ג. פיעל	
85	ד. תרגול כללי לגזרת ל"א	
86	ה. תרגיל סיכום לגזרות השלמים ול"א	
89	פרק 4 – גזרת ל"י	
89	א. הקדמה והסבר כללי לגזרה	
89	ב. כללי הנטייה המפורטים	
92	ג. שם הפעולה בבניינים השונים	
93	ד. קל – פיעל ל"י: דמיון בכתיב ושוני בהגייה	
95	ה. ל"י ושלמים ל' הפועל ת (ל"ת)	
96	ו. תרגול לגזרת ל"י בבניינים השונים	
99	ז. תרגילי סיכום לגזרות השלמים ול"י	
105	פרק 5 – גזרת פ"א	
107	פרק 6 – גזרת פו"י	
107	א. הקדמה והסבר כללי לגזרה	
108	ב. פיעל, פועל, התפעל	
108	ג. כתיב	
109	ד. בניין קל	
112	ה. בניין נפעל	
115	ו. בניין הפעיל	
117	ז. בניין הופעל	
118	ח. תרגול כללי לגזרת פו"י	
119	פרק 7 – פעלי פי"צ	
120	תרגילי סיכום: שלמים, ל"י, פו"י, פי"צ ול"א	
126	פרק 8 – מורכבים פו"י + ל"י	
126	א. פיעל, פועל והתפעל	
127	ב. בניין קל – לירות	
128	ג. בניין הפעיל – להודות (ל / ב)	
129	ד. בניין נפעל – להירות	

131	פרק 9 – גזרת פ"נ
131	א. הקדמה והסבר כללי לגזרה
132	ב. בניין קל
137	ג. בניין נפעל
140	ה. בניין הפעיל
140	ו. בניין הופעל
142	ז. תרגיל סיכום: שלמים, ל"י, פו"י, פו"י, פו"י, פ"נ
143	פרק 10 – מורכבים פ"נ + ל"י
145	פרק 11 – מורכבים פ"נ + ל"א
147	פרק 12 – גזרת ע"ו / ע"י
147	א. הקדמה והסבר כללי לגזרה
147	ב. בניין קל
153	ג. בניין נפעל
154	ד. בניין הפעיל
154	ה. בניין הופעל
155	ו. הפעיל עו"י והפעיל פ"נ
156	ז. הבניינים פיעל, פועל והתפעל
159	ח. עו"י על דרך השלמים
160	ט. תרגול כללי לגזרת ע"ו
163	י. תרגיל סיכום: שלמים, ל"א, ל"י, פו"י, פ"נ, ע"ו
165	פרק 13 – גזרת הכפולים
165	א. הקדמה והסבר כללי לגזרה
165	ב. בניין קל
166	ג. בניין נפעל
168	ד. הבניינים פיעל פועל והתפעל
173	ה. בניין הפעיל
174	ו. בניין הופעל
175	ז. תרגול כללי לגזרת הכפולים
177	ח. פיעל פ"ה שנראים כמו הפעיל כפולים
178	ט. תרגילי סיכום: שלמים, ל"י, פו"י, פ"נ, כפולים, ע"ו, ל"א
180	פרק 14 – עוד סמנטיקה, מורפולוגיה ותחביר
180	א. היערכות בנייני הפועל בעברית העתיקה ובעברית החדשה
181	ב. הנטייה להאחדה במערכת הפועל בעברית החדשה

181	ג. חידוש פעלים בעברית החדשה
181	ד. חלקים מנועים בנטיית הפועל
182	ה. השלמת הנטייה בבניינים שונים בזמנים השונים
182	ו. מקור נטוי ושם הפעולה
183	ז. מילות יחס שונות המשנות את משמעות הפועל
183	ח. מושא פנימי
184	ט. עוקב זמנים
184	י. הסתמי
184	יא. האות א כהגה מעבר
185	יב. כתיב הפועל בגזרות השונות
185	יג. נורמטיביות והגייה
185	יד. צורות פועל השונות מצורות הפועל הרגילות

פרק 15 – סיכום הגזרות: תרגול 187

פרק 16 – תרגילים משולבים: תחביר ופועל 207

פרק 17 – טבלאות הפעלים 223

224	קבוצת (גזרת) השלמים
225	גזרת ל"א
226	גזרת ל"י
227	גזרת פו"י
228	גזרת פ"נ
229	גזרת ע"ו (ע"י)
230	גזרת הכפולים – ע"ע

פרק 18 – פתרונות לתרגילים 231

255	נספח א: המונחים המשמשים בספר
256	נספח ב: ביבליוגרפיה שהוזכרה בספר
257	נספח ג: שמות פעולה שאינם במשקל האוטומטי

הקדמה

ספר פועל זה מיועד לתלמידים מתקדמים הלומדים עברית כשפה נוספת, וכן לתלמידים שהעברית היא שפת אמם ורוצים להכיר את מערכת הפועל בצורה מקיפה, ידידותית ונוחה. גם המורים בכל הרמות יוכלו להסתייע בהסברים שבו. המילים בספר אינן מנוקדות בדרך כלל ולכן הן כתובות לפי כללי הכתיב המלא שגיבשה האקדמיה ללשון העברית. גם כשהמילה מנוקדת היא כתובה בכתיב המלא. כל צורה שאינה קיימת מסומנת בכוכבית*.

במקרים שבהם יש הבדל בין הצורה הנורמטיבית לבין המקובל בשימוש כיום הועדפה הצורה המשמשת כיום. בדרך כלל באה הערה על הצורה הנורמטיבית. כך, למשל, בנטיית גוף שני רבים ורבות בעבר: בספר מוצגת הצורה פִּתְבְּתָם. הצורה פִּתְבְּתָם הנורמטיבית, הנדירה יותר בשימוש, באה בהערה.

הספר נקרא **פועל+** שכן לבד מתרגול מורפולוגי (תרגול של צורות הפועל), ותרגולו של הפועל בתוך ההקשר, יש התייחסות בספר לסמנטיקה ולמשמעויות של הפועל. קשה לנתק את הסמנטיקה מהדקדוק והיא באה לידי ביטוי גם במערכת הפועל. למשל ההבדל בין 'הובהל' ל'נבהל': שני הפעלים קשורים לפועל 'להבהיל'. יש בספר תרגילים הדנים בפעלים קרובי צליל שהמרחק הסמנטי ביניהם גדול, וכן תרגילים הכרוכים בבחירת הפועל המתאים, גם מבחינת משמעותו. כמו כן יש בספר התייחסות לנושאים תחביריים הכרוכים בהוראת הפועל. בתחילת הספר מוסברים מושגים ומונחים הנידונים בספר. אחר כך נלמדות הגזרות השונות: קבוצת (גזרת) השלמים על כל הבניינים שבה בתחילה, ולאחריה הגזרות האחרות בכל הבניינים. פעלים המורכבים משתי גזרות באים במקומות המתאימים. למשל הפועל 'לאפות', יאִפֶּה בא אחרי הדיון בגזרות פ"א ול"י.

בכל פרק מוצג החומר התיאורטי, אחריו באות טבלאות, לאחר מכן מתורגל החומר החדש במשפטים ובקטעים, ולבסוף בא תרגול מסכם לפרק הכולל את הבניינים והגזרות של הפרקים הקודמים והפרק החדש. הפרקים בנויים כנדבך זה על גבי זה, וסדר הפרקים בספר הוא אפוא **הסדר המומלץ להוראה**. בפרק האחרון בספר מוסברות תופעות שונות במערכת הפועל שלא נידונו בפרקים עצמם, כמו צורות בבניין נתפעל, א שמשמשת במערכת הפועל אך אינה מהשורש (השוואה, מחאה), הסדירות בהבעת הסתמי ועוד. אחרי פרק זה בא תרגול כללי לכל הגזרות ואחריו פרק ובו תרגילים משולבים: פועל ופריטי תחביר לרמות הגבוהות. נספח מונחים קצר ותרגומם לאנגלית וכן נספח ובו שמות הפעולה שאינם במשקל הרגיל של הבניין, ושם הפועל עם מילת היחס המוצרכת באים לאחר מכן. בסוף הספר באות תשובות לכל התרגילים.

טקסטים רבים שנבחרו לתרגול בספר מאירים את התרבות היהודית והישראלית מהיבטים רבים. כך נחשפים התלמידים לתכנים מעניינים ורלוונטיים, לבד מרכישת מיומנות בפועל. רכישת השפה היא גם פתח לתרבות ולכן כיוונתי בספר זה.

י. זמני הפועל והדרכים (מודוסים)

1. הצורות השונות ושימושן

בעברית שלושה זמנים עיקריים: עבר, הווה ועתיד. עבר: כתבתי. הווה: אני כותב. עתיד: אני אכתוב. אפשר להביע את הזמנים האלה גם בצורות אחרות, למשל, אפשר להביע עתיד בעזרת שימוש בצורת הבינוני (הווה): 'בשנה הבאה אני נוסעת ללמוד בחו"ל'. (בדרך כלל יש במשפט ציין זמן, כאן 'בשנה הבאה'). אפשר להביע עתיד קרוב גם בעזרת הפועל 'עומד': 'אני עומדת לנסוע לחו"ל'. אפשר להביע עתיד בעזרת המילה 'עתיד' בשפה גבוהה יותר (ועל דרך לשון חכמים): 'אל שני החלקים בטרילוגיה עתיד להצטרף חלק נוסף בשנה הבאה'. אפשר להביע זמן עתיד, אך בהדגשה שהפעולה נגמרה לחלוטין גם בשימוש בצורת העבר: (שני חברים במסיבה): 'הלכנו?' – במובן 'נלך?' אפשר להביע מצב בהווה בעזרת שימוש בפועל בעבר: (שני חברים במסעדה): 'איזו ארוחה טובה! אהבתי!' – במובן 'אני אוהב'. דרכים אלה קרובות דווקא לשימוש בצורות הפועל המקראיות המשקפות גם מערכת אספקטים (איך נעשית הפעולה – ממושכת, הסתיימה, עדיין קיימת ולא הסתיימה, פעולה הרגלית ועוד) לצד מערכת הזמנים. יש אפילו שימוש בצורות עבר בתוך הקשר של עתיד: (שתי חברות בטלפון, אחת עומדת לבקר אצל האחרת): 'כשאת יוצאת מהבית, תתקשרי', או 'כשיצאת מהבית תתקשרי', לצד 'כשתצאי מהבית תתקשרי'.

גם במשפטי תנאי קיים (תנאי אפשרי) יש שימוש בעבר: – 'היא בירושלים?' – 'אם המטוס נחת בזמן, היא הגיעה כבר לירושלים.'

צורת הבינוני מביעה כאמור, לבד מזמן הווה, גם עתיד קרוב. הבינוני מביע גם הרגל, דבר שרגילים לעשותו, או מצב רגיל. הוא משמש כך בעיקר בפועלי תחושה ומצב: 'אני שונאת אוכל חריף מדי.' – (לא עכשיו, בדרך כלל). 'בישראל הוא מדבר עברית ובארצות הברית הוא מדבר אנגלית.' (בדרך כלל, כהרגל, לא בזמן הווה דווקא, שהרי אינו יכול להיות בשתי ארצות בו־זמנית).

שם הפועל יכול לשמש לשאלה, לבירור הכוונה, כהצעה: 'לפתוח את הדלת?' במשמעות 'האם אתה רוצה שאפתח את הדלת?' שם הפועל משמש כמובן גם כחלק מצירוף פועלי או תוארי כמו: 'הוא רוצה לבוא, אתה יכול ללכת, נעים לשבת, קל ללמוד.'

שם הפועל משמש גם לציווי ולהוראה: 'כולם לשבת בבקשה!' בכיתה המורה אומר: 'לפתוח ספרים בעמוד 3', 'לקום!' כך לעתים קרובות במתכונים: 'לקלף את הבצל ולחתוך אותו לקוביות.'

2. איך מביעים מה?

א. ציווי והוראה

הציווי אינו זמן למעשה. הציווי הוא דרך (מודוס) המביעה את עמדת הדובר (אני מצווה עליך לעשות משהו). ראינו שאפשר להביע ציווי והוראה בעזרת שם הפועל. את דרך הציווי אפשר להביע, כמובן, בעזרת צורת הציווי הדקדוקית: 'קום! בוא! שב!' דרך זו נהוגה בדיבור בעיקר בפעלים קצרים בני הברה אחת ואילו בפעלים אחרים משתמשים בדרך כלל בצורת העתיד להבעת ציווי: 'תסגרו את הדלת! תשתוק כבר!' הצורות האלה נתפסות כ"רכות" יותר, הן מבחינה פונטית (קל יותר לומר 'תכתבי' מאשר 'כתבי') הן באופן שבו הן נתפסות. צורות העתיד מוכרות, כנראה, יותר לדובר וזמינות יותר. בכתיבה רשמית משתמשים בצורת הציווי גם בפעלים בני יותר מהברה אחת: 'אנא התקשר אלינו במועד המתאים'; 'עצור בטרם תעבור', 'משוך' (על דלת), 'דחף' (או 'דחוף', על דלת) וכו'.

הציווי השלילי מובע בעזרת צורת העתיד: 'אל תשאל!' (במשמעות – 'לא כדאי לשאול', או במשמעות של ציווי ממש – 'אל תשאל אותו!'), 'אל תסגור את הדלת!'

ב. רצון הצעה ומשאלה

כל אלה יכולים להיות מובעים בעברית בעזרת שם המשאלה והעתיד (למעשה קיצור של 'הייתי רוצה ש', או 'הלוואי ש'): 'שתצליח! שהסמסטר ייגמר כבר! שנלך?' דרך אחרת להבעת משאלה היא בעזרת צורת פועל מורכבת (עבר של הפועל היה + בינוני): 'הייתי יוצאת היום לחופשה! הייתי שותה עכשיו כוס קפה!' (קיצור של משפט תנאי בטל: 'לו הייתי יכולה הייתי שותה קפה.'). הצעה אפשר, כאמור, להביע בעזרת שם הפועל: 'לעזור לך?' יש כמובן דרכים אחרות, לקסיקליות, להביע משאלה או הצעה. למשל: 'למה שלא תתקשר אליה?' 'כדאי לך להתקשר אליה' וכו'.

ג. הרגל

פעלים רבים בצורת הבינוני מביעים הרגל כפי שראינו לעיל: 'אני שותה קפה כל בוקר' (הרגל, ולא דווקא הווה ממש), 'בתל אביב אני נוסעת בתחבורה ציבורית ובירושלים ברכב פרטי' (הרגל ולא זמן הווה) גם צורת עבר של היה + בינוני מביעה הרגל: 'בילדותי הייתי מבקרת את סבתי כל שבת'.

תרגיל 9 – דרכי הפועל

לפניכם קטע ובו מסומנים דרכי הפועל השונות וזמנים שונים. כתבו למטה מה מביע כל צירוף מסומן מתוך

האפשרויות האלה: עתיד קרוב, הוראה וציווי, הצעה, בירור כוונה, משאלה, הרגל ומצב רגיל.

"הייתי יוצאת (א) עתה לחופשה", נאנחתי ואמרתי לעצמי כשראיתי את ערמת הניירות על שולחני. "אין שום סיכוי שאצא היום מהעבודה לפני חמש בערב." אני זוכרת בגעגועים את ילדותי ואת ימי נעוריי, הוריי היו חוזרים (ב) הבייתה מהעבודה וכולנו היינו נחים (ג) כל יום מנוחת צהריים קצרה, והדבר היה מרענן אותנו. היום כולם עובדים (ד) ברציפות עד שעות הערב ללא הפסקה למנוחה והדבר מעייף מאוד.

"שתהיה כבר הפסקת חשמל, או רעידת אדמה קלה, (ה) ואז לא תהיה ברירה אלא להפסיק את העבודה וללכת הבייתה." אמרתי לעצמי. "לא מספיק שיש לנו עומס בעבודה כפי שהיא," רטנתי בפני חברתי למשרד, "יש שמועה שהמנהל שלנו יעלה בדרגה ומשמעות הדבר היא שתהיה לי עוד יותר עבודה."

לפתע נכנס המנהל לחדרי. "כבי את המזגן ותפתחי את החלונות! (ו) את יודעת שעלינו לחסוך בחשמל!"

"בסדר, אין בעיה" השבתי. "אתה רוצה לנוח קצת?" (ז) ניסיתי להיות ידידותית, "אולי להכין לך כוס תה? (ח) נדמה לי שאתה מצונן קצת", הצעתי.

"שוב לשתות? רק לפני שעתיים יצאנו להפסקת צהריים, מה פתאום לשתות תה עכשיו?! אין זמן! צריך לחסל את כל הניירת. אתן יודעות שאני עומד לצאת (ט) למסע עסקים לארצות הברית בעוד שבוע. עד אז הכול צריך להיות גמור

ומוכן. נו, מספיק להתבטל!" אמר בקול. "כולם לחזור לעבודה!" (י)

א.	_____	א.	_____
ב.	_____	ז.	_____
ג.	_____	ח.	_____
ד.	_____	ט.	_____
ה.	_____	י.	_____

טו. סדר המילים במשפט ואיתור הנושא

א. משפט שאינו פותח בנושא

במשפט: 'שר החוץ התפטר' אמש מתפקידו בגלל המשבר במשרדו, סדר המילים הוא: 'שר החוץ' (subject – נושא), 'התפטר' (נשוא – הפרדיקט, במקרה זה פועל), 'אמש' (adverbial of time – תיאור זמן), 'מתפקידו' (indirect object – מושא עקיף), 'בגלל המשבר במשרדו' (attribute of cause – תיאור סיבה). הנושא בא כאן במקום הראשון במשפט, והנשוא (הפרדיקט) במקום השני.

אם המשפט מתחיל בחלק משפט שאינו הנושא, גם אז יבוא הנשוא (הפרדיקט) במקום השני

והנושא יבוא אחר כך:

'בגלל המשבר במשרדו התפטר שר החוץ אמש מתפקידו' או 'בגלל המשבר במשרדו התפטר אמש שר החוץ מתפקידו'.

הכלל הזה נכון בזמנים עבר ועתיד. בהווה הנשוא יכול לבוא אחרי הנושא: 'ההורים עוזרים לילדים בגלל השביתה' < 'בגלל השביתה ההורים עוזרים לילדים', אבל: 'ההורים עזרו לילדים בגלל השביתה' < 'בגלל השביתה עזרו ההורים לילדים'. הכלל הזה אינו חל אם הנושא הוא כינוי (הוא, היא, הם וכו'): 'בגלל השביתה הם עזרו לילדים'. שימו לב למקום הנושא בתרגילי הפועל השונים שבספר. הפועל צריך להתאים לנושא ולכן חשוב לזהות את הנושא במשפט. דוגמות נוספות:

1. 'רק אחרי שלוש שעות של חיפוש נמצא הילד שהלך לאיבוד'. – תיאור הזמן במקום הראשון (רק אחרי שלוש שעות), הנשוא – הפועל (נמצא) במקום השני והנושא (הילד) אחרי הפועל.
2. 'בכתבה בעיתון ניסה הכותב לתת תיאור כולל של המצב'. – התיאור במקום הראשון (בכתבה בעיתון), הנשוא – הפועל (ניסה) במקום השני והנושא (הכותב) אחרי הפועל.

ב. סדר המילים בעברית העתיקה

בעברית המקראית הפועל בא לעתים קרובות בראש המשפט: 'ויאמר ה' אל משה'. היום היינו אומרים משפט זה כך: 'ה' אמר אל משה'. כללית סדר המילים היה גמיש יותר בעברית המקראית. גם בעניין סדר נושא ומושא (במשפט פעיל הנושא הוא עושה הפעולה, מי שאחראי לפעולה והמושא הוא מקבל הפעולה¹⁹) סדר המילים היה גמיש יותר בעברית העתיקה. ידועה האמרה: 'אַבְנִים שֶׁחֲקוּ מִים' (איוב יד, יט), כשהנושא הוא דווקא ה'מים' – ה'מים' הם ששוחקים את האבנים ולא ההפך.

19 במשפט סביל הנושא הוא דווקא מקבל הפעולה: הכוס נשברה (הכוס לא עשתה את הפעולה, אלא דווקא קיבלה אותה).

ג. סדר המילים והדגשה

בעברית החדשה סדר המילים פחות גמיש אם כי אינו קבוע לגמרי. משתמשים בשינויים מהסדר הרגיל לשם הדגשה: 'אני אסדר את החדר' (סדר רגיל). 'את החדר אני אסדר'. (ומכאן מובן: 'ואת שאר הדירה תסדר אתה', כלומר יש כאן הדגשת המילה 'חדר'); 'מחר הם יבואו אליי' (סדר רגיל), 'מחר יבואו הם ומחרתיים אתם' (להדגשה). כך גם: 'בגלל השביתה עזרו הם עצמם לילדים' / עזרה לילדים היא עצמה' לצד: 'בגלל השביתה היא עזרה לילדים'. (הסדר הרגיל)

ד. סביל ופעיל וסדר המילים

במשפטים אלה ניתן להשתמש בסביל ובפעיל: 'בשבוע הבא ישופצו' / ישפצו חדרים במעונות; 'ישפצו / ישופצו חדרים במעונות בשבוע הבא'. אך כשהמשפט מתחיל בנושא יש רק אפשרות זו: 'חדרים במעונות ישופצו בשבוע הבא'.

תרגיל 11 – סדר המילים במשפט

קראו את הקטע הבא וסמנו במשפטים הממוספרים בראשם את הפועל (הנשוא – הפרדיקט) בשני קווים ואת הנושא בקו אחד. חשבו על מיקום הפועל בכל מקום.

בית ביאליק

בית ביאליק (2012, לאחר שיפוץ)

בית ביאליק, ביתו של המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק, נמצא על יד בית העירייה הישן ברחוב ביאליק מספר 22, בתל אביב. (1) לביאליק היה קשר מיוחד לעיר תל אביב (2) והוא קבע בה את ביתו בשנת 1926, סמוך לבית העירייה דאז. (3) את קניית המגרש לבית מימן ביאליק מכיסו. (4) בתחילה התנגד ביאליק לבניית מרפסת בחזית הבניין הפונה

חיים נחמן ביאליק

לרחוב, (5) אך היא נבנתה בסופו של דבר בשל התעקשות האדריכל שטען כי "בית בלי מרפסת שקול לפנינו בלי חוטם (אף)". (6) מסביב לבניין ניטע גן שכלל צמחים אופייניים מאזורים שונים בארץ ישראל, בהם שבעת המינים. (7) לאחר פטירת ביאליק החליטה רעייתו לתרום את הבית לעיריית תל אביב. (8) הבית שופץ זמן קצר לאחר מכן ונפתח לקהל. (9) בשנות השישים הוקם בגן שמאחורי הבית בניין נוסף. (10) אגודת הסופרים העבריים הפכה את הבית למרכז פעילותה וערכה בו כינוסים תרבותיים וספרותיים. (11) ב-4 בינואר 2009 נפתח הבית מחדש לאחר פרויקט שחזור מקיף ומדויק. (12) כיום נערכים בו גם ערבי תרבות ספרותיים שונים.

בית ביאליק מצדו האחורי (2012)

תרגיל 88

השלימו בצורה הנכונה: צורות פועל בנטייה (פעיל וסביל), בינוני (גם בינוני פעול), שם פעולה.

הספרייה הלאומית החדשה

א. כבר ב-1950 הגה בן-גוריון את הרעיון לאסוף ולהציל את הספרים ואת כתבי היד העבריים החשובים שהיו פזורים בתפוצות. הוא הציע להשתמש בטכנולוגיה החדשה ביותר של תקופתו לשם _____ (להעשיר) אוסף הספרייה הלאומית של ישראל, שבגלגולה הראשון _____ (להיווסד) ב-1892. "איני רואה אפשרות להשיג ולרכז בישראל (את)⁶⁷ כתבי היד המקוריים, אבל צילומים משוכללים מיד הטכניקה החדשה אינם _____ (ליפול) בערכם השימושי מכתבי היד עצמם. זוהי לדעתי חובת כבוד של מדינת ישראל".
כתב בן גוריון.

ב. ב-2011, שישים שנה לאחר שכן גוריון _____ (לשטוח) את חזונו, ולאחר שהספרייה הלאומית עלתה ופרחה, והייתה בית לאוספים רבים ולספרים נדירים, _____ (להשיק) הספרייה הלאומית את תכנית ההתחדשות שלה. במרכז התכנית, שעלותה _____ (להיאמד) במיליארד שקל, עומדת מהפכה טכנולוגית שתהפוך את הספרייה לארכיון הדיגיטלי המרכזי של ישראל. בארכיון הזה _____ (לרכז) מאות אלפי כתבי יד סרוקים. רבים מהם _____ (להעלות) לאינטרנט ויהיו נגישים בחינם לציבור. הספרייה, ה _____ (לכנות) גם "בית הספרים הלאומי", תעבור לבניין חדש ומשוכלל

במרכז ירושלים. מדי שנה, כך צופים, _____ (לפקוד) אותה 600 אלף מבקרים ועשרה מיליון גולשים _____ (ליהנות) בעתיד משירותי המוסד באינטרנט. אם הכול _____ (להתנהל) כשורה, יעמוד המשכן החדש על תלו ב-2016. "אני רוצה שבעתיד, כשנשיא ארה"ב יבקר בישראל, הוא _____ (להקדיש) שעה וחצי ל"יד ושם" ושעה וחצי ל"ספרייה הלאומית החדשה" כדי לראות מה העם היהודי _____ (לתת) לעולם", אומר יו"ר דירקטוריון הספרייה, דוד בלומברג, ה _____ (להוביל) את תכנית ההתחדשות. אנדרטת הספרייה הריקה בכיכר בבל בברלין, שבה _____ (לשרוף) הנאצים ספרים יהודיים רבים ב-1933, _____ (להמחיש) לדבריו את הצורך בספרייה לאומית "גדולה ומפוארת דווקא בישראל".

ג. משכנה החדש של הספרייה יהיה שונה מאוד ממשכנה הנוכחי בקמפוס האוניברסיטה העברית בגבעת רם בירושלים. "הבניין שנמצא בתוך האוניברסיטה, _____ (לתכנן) בשנות ה-50. הוא אטום וחסר חלונות. הוא _____ (לכלוא) את החוכמה פנימה, תופס אותה במגדל השן ומעמיד אותה לרשות בודדים", מסביר בלומברג. "לעומת זאת _____ (לשקף) הבניין החדש, שבקרוב תיערך תחרות אדריכלים לתכנונו, תפישה הפוכה של פתיחות, שקיפות ורצון ל _____ (להנגיש) הציבור לספרייה, הן בארכיטקטורה שלו הן בתוכן". גם לאתר שהספרייה החדשה _____ (להקים) בו יש משמעות רבה. הממשלה _____ (להקצות) למבנה 14 דונמים בקריית הלאום, למרגלות הכנסת, סמוך לשדרת המוזיאונים של ירושלים.

- ד. בטקס חגיגי חתמו ראשי המדינה על אמנה המביאה לידי _____ (לבטא) את _____ (להזדהות, שלהם) עם המהלך. "משחר נעוריו, _____ (לכרות) העם היהודי ברית עם אוצרות התרבות שלו", נכתב שם. "היצירה היהודית לדורותיה היתה באמצעות המלה הכתובה". המועד שנבחר ל _____ (לחנך) המשכן החדש, 26 ביולי 2016, כ' בתמוז, אינו מקרי. ב-כ' בתמוז 1892 נפתחה הספרייה הציבורית "בית הספרים מדרש אברבנאל" בירושלים, והיתה הגרעין שממנו _____ (לצמוח) הספרייה הלאומית. את הקמת הספרייה היא _____ (ליזום) הרופא היהודי והציוני יוסף חזנוביץ' מביאליסטוק שהיה אספן ספרים וביבליופיל. ב-1899 _____ (לגולל) חזנוביץ' את חזונו בעיתון "הצפירה": "בירושלים _____ (להיבנות) בית גדול, רם ונישא ובו _____ (להיאצר) כל פרי רוח ישראל... אל הבית הזה _____ (לנהור) רבנינו, חכמינו וכל משכילי עמנו וכל אשר לו לב ומבין בספרותנו ורוחו שוקקה ושואפת לתורה ולחכמה ולדעת...".
- ה. הרבה גלגולים עברה מאז הספרייה. ב-1925 היא צורפה לאוניברסיטה העברית בהר הצופים ו _____ (לנהל) בידי פרופ' שמואל הוגו ברגמן. ב-1948, בעקבות ניתוק הר הצופים מירושלים, _____ (להעביר) הספרייה למערב העיר. ב-1960 _____ (להיחנך) הבניין הנוכחי שלה בגבעת רם. בשנים שחלפו מאז קיבלה הספרייה לידיה כמה אוספים חשובים שכוללים אלפי ספרים נדירים וכתבי יד של יוצרים יהודים חשובים. _____ (להחזיק) בה, בין היתר, כתבי יד וארכיונים של הרמב"ם ורש"י, פרנץ קפקא, אייזק ניוטון, אלברט איינשטיין, מרטין בובר, ש"י עגנון, חיים גורי, לאה גולדברג ונעמי שמר. לפי החוק, עותק של כל יצירה היוצאת לאור בישראל – בעברית או בכל שפה אחרת – חייב להישלח לספרייה הלאומית.
- ו. מרכיב חשוב במהפכה שעוברת הספרייה הלאומית יהיה, כך מקווים, _____ (להציב, שלה) בשורה אחת עם ספריות חשובות אחרות בעולם. "נהפוך לשחקן מרכזי ו _____ (להיות יכול) לשים את ידינו על כתבי יד שעד לאחרונה אפילו לא _____ (להתחרות) עליהם", אומר בלומברג. דוגמה מובהקת לדבריו אלה היא הניסיון של הספרייה לרכוש את אוסף וולמדונה, שכולל 13 אלף ספרים וכתבי יד עבריים מראשית תקופת הדפוס ועד המאה ה-19. בעלי האוסף הוא יהלומן בריטי, שניהל בשנים האחרונות מגעים למכירתו תמורת עשרות מיליוני דולרים. לאחר שהמשא ומתן עם ספריית הקונגרס בושינגטון לא _____ (לשאת) פרי, _____ (להציע) האוסף למכירה פומבית בבית המכירות סותביס בניו יורק. בלומברג משוכנע שמקומו הטבעי והבלעדי של האוסף הוא בספרייה הלאומית החדשה. בחודשים האחרונים _____ (לנסות) לגייס את הכסף הדרוש לרכישתו, והוא _____ (לצפות) לבשורות טובות בקרוב. ייתכן כי עם ישראל _____ (להתעשר) בקרוב באוצר הגדול הזה.